Roll No. .... Total Printed Pages - 4

F - 3545

M. A. (Final) Examination, 2022
SANSKRIT
Paper Ninth
(धर्मार्थशास्त्राणि)

Time : Three Hours] *[Maximum Marks:100*

सूचना : सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेनैव समाधेयाः।

इकाई - 1/ Unit - 1

1. (अ) 'यदिहास्ति तदन्यत्र यन्नेहास्ति न तत् क्वचित्' महाभरतस्य विषये एषा न्यासोक्तिर्विविच्यताम्। 15

अथवा/OR

भारतीय संस्कृतौ रामायणस्य महत्वं वर्ण्यताम्।

(ब) कस्यचित् श्लोकद्वयस्य व्याख्या विधेया। 10

(1) अतुलं तत्र तत्तेजः सर्वदेवशरीरजम्।

एकस्थं तदभून्नारी व्याप्तलोक त्रयं त्विषा।।

(2) गर्ज गर्ज क्षणं मूढ मधु यावत्पिबाम्यहम्।
मयात्वयि हतेऽत्रैव गर्जिष्यन्त्याशु देवताः।।

(3) सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते।
यानि चात्यर्थघोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम्।।

इकाई - 2 / Unit - 2

2. (अ) कौचिद् **द्वौ** श्लोकौ व्याख्येयौ - 15

I- कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।
मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोस्त्वकर्मणि।।

II- या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः।।

III- ऊर्ध्व मूलमद्यःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् ।
धन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित्।।

IV- प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न विदुरासुराः।
न शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु विद्यते।।

(ब) भगवद्गीतामवलम्ब्य आत्मनो वैशिष्ट्यं वर्णनीयम्। 10

अथवा

भगवद्गीतोक्ताः दैवीगुणा आसुरीगुणाश्च लेखनीयाः

इकाई - 3 / Unit - 3

3. (अ) किमपि पद्यद्वयं व्याख्यायताम्- **15**

(I) आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनवः ।

ता यदस्यायनं पूर्वं तेन नारायणः स्मृतः ।।

(II) अग्निवायुरविभ्यस्तु त्रयं ब्रम्ह समातनम्।

दुदोह यज्ञसिद्ध्यार्थमृग्यजुः सामलक्षणम्।।

(III) तमसा बहुरूपेण वेष्टिताः कर्महेतुना।

अन्तः संज्ञा भवन्त्येते सुखदुःख समन्विताः।

(IV) वेदोक्तमायुर्मर्त्यानामाशिषश्‍ चैव कर्मणाम्।

फलन्त्यनुयुगं लोके प्रभावाश्च शरीरिणाम्।

(ब) मनुस्मृतिमाश्रित्य युगनामानि युगधर्माश्च विलिख्यन्ताम्। **10**

अथवा

चतुवर्णानां कर्माणि वर्णयन्तु।

इकाई 4/ Unit - 4

4. (अ) अधोलिखितेषु कयोश्चिद् **द्वयोः** व्याख्या कार्या - **12**

(I) त्रयी

(II) विद्या

(III) आन्वीक्षिकी

(IV) वार्ता

(ब) व्याख्यायताम् - **13**

(I) प्रदीपः सर्वविद्यानामुपायः सर्वकर्मणाम् ।

आश्रयः सर्वधर्माणां शश्वदान्वीक्षकी मता ।।

(II) व्यवस्थितार्यमर्यादः कृतवर्णाश्रमस्थितिः ।

त्रय्या हि रक्षितो लोकः प्रसीदति न सीदति ।।

अथवा

कौटिल्यमते चतुराश्रमधर्मो वर्णनीयः ।